

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри соціальних
комунікацій
Херсонського державного
університету

ТВОРЧІСТЬ ОЛЕКСАНДРА ОЛЕСЯ В ОЦІНЦІ СУЧАСНИКІВ

Творчий доробок Олександра Олеся є досить оригінальним явищем в історії української літератури ХХ ст. Його еволюційний розвиток був невідривний від вітчизняного та загальноєвропейського літературного процесу. Творчість поета цікава стилізованим синкретизмом неоромантизму з фольклорною традицією, позначена пресимволістськими тенденціями початку ХХ століття.

Перші роки української незалежності стали часом повернення емігрантської спадщини Олександра Олеся. Авторами фахових, хоч і переважно тільки принагідних студій, були І. Денисюк, Л. Дем'янівська, Ю. Ковалів, Л. Мороз, В. Погребенник, Р. Радішевський, П. Хропко, В. Яременко, а пізніше Г. Бурлака, М. Жулинський, М. Кодак, Н. Малютіна, М. Сулима та ін. Ситуацію дещо змінили молоді дослідники, поміж іншого і темами своїх дисертаційних досліджень (Н. Лисенко, О. Олійник, Р. Пархомик, Р. Тхорук, О. Цалапова, О. Чепелик, І. Чернова та ін.). Також належить згадати роботи Л. Голомб, Л. Горболіс, Л. Завалій, О. Камінчук, Т. Конончук, С. Романова, Р. Рудика.

Шлях літературно-критичних і подальших історико-літературних суджень про Олеся у контексті українського світового модернізму з точністю майже дзеркального ефекту відтворює труднощі й парадокси становлення літературознавчої думки. Величезний обсяг спадщини поета, труднощі методологічного характеру, широка амплітуда оцінок від беззастережних захоплень до повної негачії, недоступність першоджерел стають на заваді до створення на сучасному рівні літературного портрета Олеся.

Так, рецензія І. Франка на збірку «З журбою радість обнялась» у «Літературно-науковому віснику» (1907), викликавши реакцію, відгомін якої відчуваємо й сьогодні, несе у собі подих літературних дискусій початку ХХ століття. Полеміка І. Франка з М. Вороним із приводу підготовки до видання альманаху «З-над хмар і з долин», якою розпочинається теоретичний дискурс раннього українського модернізму, дала карбоване поетичне формулювання естетичних позицій літературного метра початку ХХ століття – відому «Посвяту», що утверджувала синтез новаторського пошуку з пафосом «огню в одежі слова». Рецензія на збірку Олеся написана немовби двома авторами: тонким критиком-естетом, що радіє з появи у рідному письменстві «молодої сили», «майстра віршової форми», – і суворого адепта громадянського звучання. Звідси її дещо нерівний, місцями іронічний тон, певна неоднозначність суджень, загостреність образного вислову, що, зауважимо одразу, у жанрі рецензії є річчю цілком прийнятною.

Думаємо, що не стільки Франкові судження, скільки його іронічність, уповні зрозуміла з огляду на атмосферу літературного життя початку ХХ ст., викликала заперечення з боку В. Пачовського у статті «Поезія переломової хвили» («Діло», 1907). Не вказуючи через пієтет до особистості Франка прізвища поважаного критика, котрий дозволив собі невідповідний, із його погляду жест, автор статті вважає недоречним і образливим для молодого талановитого поета-лірика те, що його «погладили» по голові з іронічною усмішкою, як дитину, за соловейкове «цвірінкання» [11, № 279, 1]. Водночас В. Пачовський не обмежується прагненням по-своєму «оборонити» паростки нового на ґрунті молодого української поезії від зверхнього ставлення старших. Оскільки його стаття є вже не відгуком на збірку «З журбою радість обнялась», а концептуальним виступом щодо місця поетів нової генерації М. Філянського та О. Олеся у розвитку української лірики, в ній ширше, ніж у рецензії І. Франка, розкривається суспільний контекст творчості цих митців і поглиблюється, зокрема, трактовка питання про громадянське звучання Олесевого слова. В. Пачовський пов'язав характерну для поета анакреонтівську радість життя з його відчуженням приналежності до «великого молодого народу», що й дає підстави вбачати у ньому виразника духовних сил того народу, віщуна його майбутнього розквіту й «визначної колись ролі і історії» [11, № 282, 4]. Як бачимо, критик не заперечує думок законодавця літературних присудів, а тільки уточнює й доповнює їх.

Цікаво, що інші відгуки на збірку «З журбою радість обнялась» здебільшого повторюють у різних варіаціях рецензію І. Франка. В унісон звучить, наприклад, замітка О. Луцького у «Буковині» (1907, № 70), якої, мабуть, зумисне, вдаючись навіть до загострення парадоксів стилю Франкової рецензії, використовує порівняння поета з весняним співочим птахом: так, Олесь – «не на мудрість хоруюча старенька сова, але молодий птах, соловій!», співець зі «своїм вже нині граціозним, легким і поетичним висловом» (у Франка – «майстер легких, граціозних пісень» [15, с. 224]. У формули, що вже набули поширення, О. Луцький вкладає якийсь свій зміст, певну полемічність стосовно оцінок І. Франка. Поява «соловія» Олеся радує критика передусім з тієї причини, що у «безталанному» ЛНВ він витісняє з місць, призначених для синів Муз, «Капельгородських та інших Черкасенків» – цих «недогрітих дослідників заслуженого впрочім, але все-таки сухого і дерев'яного поета добродія Грінченка». Луцький же бачить Олеся серед таких поетів, як Б. Лепкий, П. Карманський, В. Пачовський, «а коли ширше глядіти», то й Леся Українка, В. Щурат, О. Маковей, М. Чернявський. Усе це десь у підтексті спрямоване проти позицій І. Франка, який, мовляв, узаконує на українському Парнасі місце другорядних поетів, недооцінюючи свіжі таланти. І знову ж таки при наявності внутрішньої опозиційності щодо І. Франка предметної полеміки в судженнях О. Луцького немає. Подібно до В. Пачовського він у чомусь доповнює його спостереження, але у цілому їх не заперечує.

Співзвучною Франковій оцінці першої збірки Олеся виявляється й уміщена у другому номері «України» за 1907 рік рецензія Л. Пахарецького. Її автор теж звернув увагу на свіжість, новизну, мелодійність віршів Олеся, які «так і просяться, щоб покласти їх на музику» [10, с. 262], і теж, перегукуючись з І. Франком, вказує на недостатність вияву суб'єктивного начала у громадянській ліриці поета. У той час як І. Франко вбачає у поезіях збірки «моментальні настрої, радощі й жалі молоді душі, переривані картинками сучасної російської боротьби, трактованими так само загально, як і поетичні картини природи» [15, с. 224], Л. Пахарецький твердить, що поет, сильний умінням передавати особисті настрої, у ліриці громадянській «не виявляє як слід своєї індивідуальності» [10, с. 262], хоч і прагне до творення «поезії огнистої, дужої, сміливої, страшної, як саме життя».

Через два роки після літературного дебюту Олеся, коли вже з'явилася й друга книжка його поезій, із великою змістовною статтею під характерним заголовком «Нова поетична сила» у ЛНВ (1909, № 7) виступив О. Білоусенко. Назвою статті автор по-своєму відштовхується від Франкової фрази на початку рецензії: «Виступає молода сила...», може й свідомо вказуючи цим на свій намір продовжити спостереження іменитого попередника. Висловлену Франком думку про кохання й природу як головні мотиви поезії Олеся О. Білоусенко доповнює твердженням, що цей «многогранний талант вміщає у собі широкі елементи поезії і що горожанський мотив – се питома риса його поетичної вдачі, від неї нероздільна і – може – найбільш сильна і характерна для нашого поета» [1, с. 12]. Водночас критик усе ж застерігає: «...Світогляд його вилився поки що лиш у самих загальних точках – у формі самих загальних ідей. Конкретні сторони того світогляду вирисовуються ще не зовсім ясно, і багато поезій Олеся вражають більше красою форми і глибиною настрою, ніж силою переконання, що може походити з широкого і яскравого світогляду автора» [1, с. 15].

Отже, ми можемо вже виділити певні повторювані положення, навколо яких починають концентруватися дискусійні моменти інтерпретацій ранньої творчості Олеся. Вони стосуються власне теоретичної проблеми: діалектики взаємодії двох сторін творчого самовияву, без яких неможливе народження поета-лірика, – думки і чуття. Стверджуючи, що у першому томі своїх віршів Олесь «думок не показав ніяких», «може, будуть у другім», І. Франко, за нашим переконанням, не знецінює зробленого поетом, а прагне якнайточніше визначити природу його таланту, перевагу емоційності, діонісійського начала в його творчості. З цього випливає й судження щодо проблематичності появи думок у наступній книжці: «А не будуть, то й то не біда, з соловейка досить його співу» [15, с. 227]. Естетика Франка ґрунтується на ідеї суб'єктивного самовираження як основної родової ознаки лірики. Прийнятий у рецензії (доречно чи ні – то інше питання) іронічний тон, що викликав роздратування у представників молодшого покоління критиків, по-своєму відбиває основоположні теоретичні засади вченого.

1900–1910-і роки – це період захоплення читачів і критики музою Олеся. Христя Алчевська іменує поета українським Гайне, С. Русова – співцем волі, велетнем, «найкращим сучасним поетом України» [12, с. 280]. М. Сріблянський виділив серед здобутків української лірики 1909 року три збірки: «Поезії. Книга друга» Олеся, «Огнецвіт» Грицька Чупринки та «Пливем по морі тьми» П. Карманського. «Книжки Олеся, Чупринки, Карманського, – твердить він у статті «На великім шляху» («Українська хата», 1910), – це найкращі з'явища минулого року у нашій поезії. Три молоді автори, кожний зі своєю виразною фізіономією, виявили незвичайну у нашій віршованій словесності силу і з повним правом зайняли місце сучасних поетів-артистів» [13, с. 54].

С. Єфремов та М. Євшан, які в уявленні багатьох постають антиподами, представляють крайні полюси літературної критики, насправді, виходячи з вимог професійної сумлінності, виявляють однаковість у своїх виважених оцінках тогочасного доробку Олеся.

Обидва критики підкреслюють природність, невимушеність, якусь стихійність і незапрограмованість поетичного голосу митця. С. Єфремов у статті «Муза гніву і зневір'я» (1909) зазначає: «Він просто творить так, як йому безпосередня інтуїція наказує, незалежно од своєї власної свідомості й теоретичних симпатій. Він дає те, що має у душі своїй, – багатство образів і думку про життєві контрасти як головний мотив, що – знов же таки, може, не зовсім свідомо – панує над усім духовим складом поета» [6, с. 156]. Це судження, що аж ніяк не вкладається у поширене уявлення про безнадійний традиціоналізм С. Єфремова, близьке до положення М. Євшана про поезію Олеся як вияв екстазу, що народжується із «щасливого злиття душі поета з душею природи»: «Поезія його, або бодай найщасливіші її моменти, – се екстаза. І тому вона, в повнім того слова значенні, несвідомо, росте, як рожа, і як плесо ясної води відбиває синяву небес» [5, с. 244].

Окрім того, обидва критики, не поділяючи тези «чистого мистецтва», звучання якої в українських умовах загалом було дещо неприродним, бачили пряму залежність настроїв Олеся від тяжкої суспільної атмосфери після поразки революції 1905–1907 рр. С. Єфремов висловлює сподівання на зміну духовного стану поета, який віднайде своє «мужнє слово» серед «безсилої квиління, та скарг, та нарікання» [6, с. 171]. Такої ж надії, сповнений і М. Євшан, кажучи про Олеся: «Він отруєний також убійчою атмосферою. Тільки що його лірика – занадто живий і цвітучий організм, щоб відразу зів'язи, розплистися у загальному болоті» [5, с. 262–263].

Критика початку ХХ ст. вже виразно говорила про символізм Олеся (С. Русова, М. Євшан), з'ясовувала типологію його поетичних мотивів, розширюючи її до загальноєвропейських меж. Так, за висловом С. Єфремова, Олесь «дає зразки справжньої високої поезії – то лагідної, чисте гейневської, то розпачливої, як у Леопарді, то олімпійсько-величної, як у Гете. І своя власна, не позичена сила вчувається у його» [6, с. 158].

Надбання раннього періоду творчості поета вдало підсумовує написана дещо пізніше стаття О. Грицяя «О. Олесь. З приводу 15-літніх роковин появи книги «З журбою радість обнялась». Уміщена на сторінках мало-знаного «Українського прапора» (1923, № 1), ця змістовна праця по суті випала з історії нашої критики.

Олесь, за спостереженням О. Грицяя, воскресив у творчій духовності України, придавленій трагікою своєї історичної долі, могутню стихію радості. Він нагадує критикові тих носіїв первісної української духовності, які

у прадавні часи складали радісні гімни Дажбогові. Саме ця «чудова первісність, непорочна наївність Олесевого поетичного таланту» зумовила, на думку О. Грицяя, особливу красу його інтимної лірики, що поєднує у собі мистецьку стихію України зі здобутками європейського вислову: «Психологічно вона правдива, трагічна і модерна так само, як сріблісті сні Метерлінка або пурпурні глибини Бодлера» [3, №2, с. 2].

У ранній творчості Олесь, за Грицяєм – «не ідеолог, як Леся Українка або Франко», а передусім «натхненний поет-артист», і лише у пізніх збірках «зарисовуються в Олесь під впливом страшною боротьби народу за волю могутні обриси шире відчуті визвольної ідеології» [3, №2, с. 3].

Думку про поєднання у творчості Олесь національних джерел, надбаннями новітніх течій інших літератур розвивав у 20-х роках і Б. Лепкий. Поділяючи погляди О. Грицяя й інших критиків, які прагнули бачити постать українського поета у ширшому контексті явищ людської культури, він писав: «Олесь – один із тих щасливих поетів, модерні напрями зуміли пов'язати з щирою українською поезією. Читаючи його вірші, відчуваються все нові тони, нові акорди, бачаться краски і нові малюнки, але вони не нав'язані чужиною, а виростають органічно з українського ґрунту і зв'язуються нерозривно з нашою поетичною минувиною».

Серед праць 20-х рр. своєю концептуальністю, усвідомленням історичної ролі і постаті визначного поета у суспільно-культурному бутті України помітно виділяється передмова М. Грушевського до ювілейного «Вибору поезій» Олесь, що з'явився у Празі (1923). Повертаючись думкою у недалеке минуле, до часів розбудови української державності, автор передмови характеризує Олесь як співця національного відродження, виразника настроїв нового покоління української молоді, котрого Україна «виглядала від часів Шевченка» [4, с. 260]. Разом із тим критик прагне зазначити у ліриці поета позачасове, те, «що ставало вічним і невмирущим національним здобутком на всі часи» [4, с. 260]. Він, зокрема, помітив, що Олесь – «майстер півтонів», який говорить про свої переживання «легкими» натяками і обрисами, «не звряє свого чуття слову до кінця» [4, с. 261]. Тож і висновок про те, що Олесь є «найсильнішим представником українського символізму» [4, с. 264–265], звучить у цьому контексті цілком зважено і логічно. Саме у такому напрямку, вважає М. Грушевський, має розгортатися у літературознавстві «пильне і любовне студіювання творчості поета».

У межах підрадянської України 20-ті роки ХХ ст. ще не ставили значних перепон на шляху студіювання Олесь. У 1925 році було здійснене видання його «Вибраних творів» із передмовою П. Филиповича, яке викликало значний відгомін і широке обговорення у критиці. Оскільки, за твердженням автора передмови, неблаганний час не робить винятків навіть для «королів поезії», слід і до Олесь підійти «з критичною оцінкою, з історично-літературним аналізом» [14, с. 196].

Щоправда, застосовані П. Филиповичем критерії історико-літературного аналізу не в усьому переконливі. Відчувається, що формули на зразок «поет – декласований інтелігент», виразник «народницької ідеології» вже починають набирати сили і здійснювати свій тиск на характер літературно-критичних оцінок та на підхід до проблеми читача. Не випадково праця П. Филиповича, прочитана у тому ж році як доповідь на засіданні Історико-літературного товариства при ВУАН, викликала в окремих моментах заперечення з боку А. Ніковського й інших учених. У літературну дискусію включилася газета «Більшовик», у викладі якої виступи опонентів доповідача трактувалися як спроби гальванізації трупа, що ним нібито є для нового читача Олесь.

М. Зеров назвав статтю П. Филиповича «спробою нового трактування» творчості поета, яка «перш за все дає відчуття ніж аналітика» [7, с. 537]. У цьому контексті не можна погодитися з думкою С. Гречанюка, що участь М. Зерова у згаданій дискусії спричинена прагненням захистити П. Филиповича [2, с. 268]. Від кого? Адже М. Зеров цілком поділяє критицизм автора спроби «нового трактування» Олесь. Порівняно з рецензіями М. Сулими у «Червоному шляху» (1925, № 11–12) та Я. Савченка у «Житті і революції» (1925, № 10), в яких при загальній позитивній оцінці праці П. Филиповича висловлено й деякі зауваження, М. Зеров більш рішуче й послідовніше солідаризується з її концепцією: «...Мушу признатися, що майже цілком приймаю нинішню оцінку П.П. Филиповича» [7, с. 539]. У своїй статті-відгуку він кілька разів повторює, що Олесь «не переступив межі 1917 року і для нинішнього читача має інтерес здебільшого історично-літературний», «не витримав огню проби нової революції, не впорався з її художніми замовленнями» [7, с. 539].

У трактуванні П. Филиповича творчість Олесь – це «так звана «поезія настроїв», але без тієї вишуканості, без тих складних нюансів, що характеризують європейський, почасти російський модерн» [14, с. 210]. Тому дослідник і не відносить поета до символістів, погоджуючись з думкою О. Білецького, який вважав його «романтиком з деякими рисами імпресіонізму» [14, с. 216].

З-поміж дослідників 20-х років ХХ ст. власну позицію займав А. Шамрай, який значення появи Олесь у писемстві пов'язував із привнесенням в українську лірику суб'єктивних, настроєвих моментів, внаслідок чого «вона залунала з нечуваною до того ніжністю та інтимністю» [16, с. 117].

М. Новиченко (М. Неврлий) у статті з нагоди 40-літнього ювілею творчого шляху митця у львівській газеті «Наші дні» (1943) виток Олесевого слова шукає у творчості Ш. Бодлера, П. Верлена, у панівних ідеях європейської філософії ХІХ–ХХ ст., пов'язує його з виступом М. Вороного, поезією Лесі Українки, діяльністю «естетів» з «Української хати», спрямованою на «європеїзацію» рідного письменства. «Саме з модерністів і вийшла школа символістів, – твердить автор статті. – О. Олесь, Микола Філянський та Грицько Чупринка – її чільні представники в українській літературі» [9, с. 2].

Зіставлення з Метерлінком, Лесею Українкою, російськими символістами приводять дослідника до висновку, що доступність поетичних образів-символістів Олесь зовсім не виводить поета за межі символізму. В українського митця він просто інший, ніж у Блока чи Белого, «де символи стають ніби якимись загадками-шарадами».

Не наслідування чужих зразків, а яскраво виражена національна самобутність, згідно з позицією М. Новиченка, підносить вагу доробку Олеся і у загальноєвропейському контексті. Цілком переконливо й актуально звучить сьогодні думка: «О. Олесь як найсильніший представник українського символізму свідомо ставив собі певні технічно-літературні завдання з метою урізномудити, поширити й вивести на поле європейського письменства – засоби й традиції письменства рідного» [9, с. 3].

Аналітичний огляд матеріалів літературної критики чотирьох десятиліть творчої діяльності Олеся з’явився за кілька місяців до смерті поета – у лютневому номері «Наших днів» 1944 року. Ним стала стаття Г. Костюка «О. Олесь і підсоветська критика», в якій узагальнюються здобутки і втрати тогочасних інтерпретацій творчості поета й накреслюються і нові завдання. У висвітленні дискусій навколо творчості Олеся Г. Костюк, безумовно, не міг абстрагуватися від атмосфери суспільно-історичного буття нації в умовах панування більшовизму. Він ділить авторів, які писали про Олеся, на відвертих недругів української культури і тих, що за обставин партійно-ідеологічного тиску намагалися сказати правдиве слово про поета. З-поміж представників першої групи, котрим належало формувати офіційну думку, Г. Костюк називає широко знаного у 20-х роках В. Коряка, який не міг не визнати, що саме Олесь завдяки своєму величезному талантові «організував свідомість тієї інтелігенції, що потім активно боролася у військовій УНР <...> проти радянської влади» [8, с. 3]. У вимушених визнаннях відомого «нігіліста від критики, виразника офіційної, дозволеної ідеології» Г. Костюк знаходить підтвердження колосальної суспільної ролі громадянської лірики Олеся, зауважуючи, що «не з простої цікавості і не з сенсаційним бажанням ортодоксально-партійна советська критика <...> вилила стільки помий на голову великому поетові» [8, с. 3]. Оглядаючи праці 20-х років, серед них і згадувані вище статті П. Филиповича, М. Зерова, А. Шамрая, дослідник констатує: тільки завдяки мужності цих учених українська наука «всупереч офіційній критиці, що оголосила духовну смерть поета, сказала своє, хоч і не на повний голос висловлене слово оборони. Іноді ця оборона йшла у формі критики тих або інших особливостей поезій Олеся, зауважень, заперечень, відсіювань. Але все це для того, щоб можна було сконстатувати про нові, ще невичерпні можливості автора «Журби і радості» (П. Филипович), а то й на весь голос заявити: «Ні, хоронити Олеся як поета взагалі ще рано» (М. Зеров)» [8, с. 5].

Г. Костюк чітко обґрунтовує свою позицію у дискусії про символізм Олеся. Як і М. Новиченко, він не протиставляє символізм романтичним засадам художньої творчості: «Твердження, що Олесь – типовий неоромантик, аж ніяк не заперечує його причетності до символізму. Відомо ж бо, численні критики і дослідники світовідчуження французьких, німецьких та і російських символістів визначали часто як неоромантизм. ...Та й взагалі сама поетика символізму бере, безсумнівно, свій початок від романтизму минулого віку» [8, с. 4].

Торкаючись іншого аспекту доводів проти Олесевого символізму – простоти його образів-символів, які межують з алегоріями й не мають нічого спільного з «обростанням предмета складним і химерним матеріалом асоціацій», Г. Костюк висловлює думку, що характерний для російських символістів містико-есхатологічний настрій органічно не властивий, хоч і не зовсім чужий, Олесеві, тому що шлях українського поета мав «власну творчу особливість», «свою велику й істотну відмінність», «свою всепротягуючу і все визначаючу» ідею, якою стала ідея державності й національно-соціальної волі: «Тому-то ідеї абстрактно-космополітичні і містико-філософічні, які визначали основний тон російського хоча б символізму, не мали і не могли мати основного місця у нашій українській літературі» [8, с. 4].

Характерні для праць М. Новиченка, Г. Костюка, В. Петрова розкованість і свобода вислову були, на жаль, недозволеною розкішшю літературознавців радянської України.

Попри труднощі об’єктивного й суб’єктивного характеру, що відбилися на згадуваних дискусіях, прихованих чи явних полеміці, незаперечним на сьогодні є визнання Олеся не маргінальною, а однією з центральних постатей раннього українського модернізму й, конкретніше, символізму, що виросло на питоми національному ґрунті і типологічно пов’язане з подібними явищами загальноєвропейського та світового модерного письменства.

Література:

1. Білоусенко О. Нова поетична сила. ЛНВ. 1909. Т. 47, кн. 7.
2. Гречанюк С. Примітки // Филипович П. Літературно-критичні статті. К.: Дніпро, 1991. 270 с.
3. Грицай О.О. Олесь. З приводу 15-літніх роковин появи книги «З журбою радість обнялась». Український прапор. 1923. № 1, № 2.
4. Грушевський М. Поезія Олеся. Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст. У 4-х книгах. К.: Рось, 1994. Кн. 1.
5. Євшан Микола Куди ми прийшли?...Річ про українську літературу 1910 року // Євшан Микола Критика; Літурознавство; Естетика. К.: Основи, 1998. С. 247–275.
6. Єфремов Сергій. Муза гніву та зневір’я // Єфремов Сергій. Літературно-критичні статті. К.: Дніпро, 1993. С. 153–171.
7. Зеров М.К. Поезія Олеся і спроба нового її трактування // Зеров М.К. Твори: у 2 т. К., 1990. Т. 2. С. 537–547.
8. Костюк Г.О. Олесь і підсоветська критика. Наші дні. 1944. № 2.
9. Новиченко М. [Неврий М.] Поезія О. Олеся. З нагоди 40-літнього ювілею літературної творчості. Наші дні. 1943. № 12.
10. П[ахаре]вський Л.О. Олесь. З журбою радість обнялась. Поезії. Т. 1. СПб, 1907. Україна. 1907. Т. 1.
11. Пачовський В. Поезія переломової хвилі. Діло. 1907. № 279, № 282.
12. Русова С. Новини нашої літератури (О. Олесь: Драматичні етюди. – К., 1914). ЛНВ. 1914. Т. 66. Кн. 5.

13. Сріблянський М. На великій шляху (Про письменство наше в р. 1909). Українська хата. 1910. № 1.
14. Филипович П. Олесь // Филипович П.П. Літературно-критичні статті. К.: Дніпро, 1991. С. 196–218.
15. Франко І.О. Олесь. З журбою радість обнялась. Поезії // Франко І. Збір. творів: У 50 т. К., 1982. Т. 37.

Анотація

ТВОРЧИСТЬ ОЛЕКСАНДРА ОЛЕСЯ В ОЦІНЦІ СУЧАСНИКІВ

У статті розглянуто літературно-критичні дослідження творчості Олександра Олесь його сучасниками. Висвітлюється їх проблематика, судження щодо художньої цінності доробку митця, його роль в українському літературному процесі першої половини ХХ ст.

Ключові слова: літературна критика, символізм, контекст, поетика, символ.

Аннотация

И. ЦУРКАН. ТВОРЧЕСТВО ОЛЕКСАНДРА ОЛЕСЯ В ОЦЕНКЕ СОВРЕМЕННИКОВ

В статье рассмотрены литературно-критические исследования творчества Олександра Олесь его современниками. Освещается их проблематика, суждения о художественной ценности наследия художника, его роль в украинском литературном процессе первой половины ХХ века.

Ключевые слова: литературная критика, символизм, контекст, поэтика, символ.

Summary

I. TSURKAN. THE WORK OF OLEXANDER OLES IN THE ASSESSMENT OF CONTEMPORARIES

The article considers the literary and critical study of the work of Olexander Oles by his contemporaries. The article highlights study problems, assessment of artistic value of the artist's heritage, his role in the Ukrainian literary process of the first half of the twentieth century.

Key words: literary criticism, symbolism, context, poetics, symbol.